

Recente roofvogelliteratuur

Rob G. Bijlsma

Berkvens M. 2016. A summer season with the Honey Buzzard. Birds of Andalusia 5(4): 16-18.

Een verhalend stuk over broedende Wespendienven in het Belgische studiegebied (net over de grens) van Marieke Berkvens. Haar paren broedden in lariks, berk en zomereik. Twaalf legbeginnen varieerden van 24 mei tot en met 15 juni. Tussen 2007 en 2016 vlogen 15 jongen uit. Eens per 1-3 uur werd er voedsel naar het nest gebracht. Van de 70 gevonden wespennesten lag het merendeel in boerenland; bij tweederde van de uitgegraven nesten poogden de wespen het nest te herstellen.

Francksen R.M., Whittingham M.J., Ludwig S.C. & Baines D. 2016. Winter diet of Common Buzzards *Buteo buteo* on a Scottish grouse moor. Bird Study 63: 525-532.

In twee winters (2013/14 en 2014/15, beide zacht en vrijwel zonder sneeuw) werd er in ZW-Schotland naar de voedselkeus van Buizerds op heidevelden gekeken; die heides werden beheerd ten faveure van hoenders. Ze zochten vooral braakballen op slaapplaatsen; 19 van de 25 roestplekken werden in het tweede jaar opnieuw gebruikt. In beide winters werden vooral muizen gegeten, gevolgd door haas/konijn en vogels (vooral zangvogels, duiven en kraaien, en slechts 1% hoenders). Tussen beide jaren werden verschillen gevonden in het aandeel van hoenders (minder bij een lage hoenderstand). Omdat de muizenstand in beide winters gelijk was, kon niets worden gezegd over de invloed van de muizenstand op het aandeel dat andere prooigroepen in het dieet gaan innemen bij een veranderend muizenaanbod (hier vooral: Aardmuis). Bovendien: analyse van het dieet aan de hand van braakballen levert nooit een geheel zuiver beeld op van wat Buizerds eten (wat de auteurs onderkennen). (r.francksen@gmail.com).

Kunca T. & Yosef R. 2016. Differential nest defense to perceived danger in urban and rural areas by female Eurasian sparrowhawk (*Accipiter nisus*). PeerJ 4:e2070.

Studie aan gedrag van sperwervrouwen bij nesten in Praag (19) en in het buitengebied (17). Tegen de verwachting in waren stadse Sperwers agressiever bij het nest dan rurale. Agressie nam toe me vorderend broedseizoen, en was groter in de jongenfase dan in de eifase. Plaatsing van het nest was minder afhankelijk van het padennetwerk dan van de vegetatiestructuur. In dichte vegetaties werd het nest lager in de boom geconstrueerd. Deze experimentele studie is gebaseerd op kleine steekproeven en één jaar onderzoek. (tkunca@gmail.com).

Labuschagne L., Swanepoel L.H., Taylor P.J., Belmain S.R. & Keith M. 2016. Are avian predators effective biological control agents for rodent pest management in agricultural systems? Biological Control 101: 94-102.

Nog maar koud bekomen van de muizenuitbraak in 2014 (en deels 2015), waarover je geen mens meer hoort (hoe zou dat toch komen), of er verschijnt een stukje waarin de

effectiviteit van predators op het in toom houden van muizenpopulaties wordt geanalyseerd. Er is vrij veel literatuur over, zoals gebruikelijk in de biologie met wisselende uitkomsten (wel/niet/soms invloed). Een kritischer kijk op die stukken laat echter zien dat het gemiddeld om brandhout gaat: beroerde opzet van onderzoek, onvolkomen dekking van prooidierpopulaties, vrijwel geen onderzoek naar relatie knaagdierdichtheid en schade aan gewassen, index-gebruik voor muizen/ratten (alleen met echte dichtheden kan je wat), korte-termijnreeksen. Dit stuk eindigt dan ook met de gebruikelijke litanie: meer en beter onderzoek, betere statistiek, lange-termijnstudies gewenst. (lourens.swanepoel@unven.ac.za).

Meyburg B.-U., Meyburg C., Roepke D., Baß A. & Höft L. 2016. Neues vom Fischadler: 2115 km Zug in dreieinhalb Tagen und ein Totfund in Afrika. Falke 63: 40-41.

Een gezenderd Duits mannetje Visarend overwinterde in NW-Spanje (7 september 2015 – 24 maart 2016), 30 km van de Portugese grens en 58 km ten zuiden van Santiago de Compostela. De vogel overnachtte hier in een regenrijke, bergachtige streek, en vloog regelmatig 13 km van slaapplaats naar een stuwmeer om te vissen. Op zijn eerste trekdag, 24 maart 2016, legde hij 339 km af. Op 26 maart verkortte hij zijn trekweg door 90 km over de Golf van Biskaye te vliegen (om 7 uur die ochtend vloog hij op 735 m hoogte met een snelheid van 55 km/uur). Om 10-11 uur vloog hij al onderlangs Bordeaux, op hoogtes tot 1500 m en met een snelheid tot 96 km/uur. Hij overnachtte in de regio Champagne-Ardenne van 26 op 27 maart, en de volgende dag zat hij om 11 uur al in Saarland. In strakke vlucht op hoogtes van 600-900 m ging het richting Altmark (overnachting) en in de ochtend van 28 maart bereikte hij zijn broedplaats in Mecklenburg-Vorpommern. Een reis van >2100 km in slechts 3.5 dagen. Een andere Visarend, een vrouwtje, overwinterde in Ivoorkust, maar kwam daar eind februari 2016 aan haar eind. Vervolgens telefoontje uit Ivoorkust (telefoonnummer stond op zender): is deze vogel te eten? Uiteindelijk lukte het om de zender terug te krijgen; vermoedelijk had de arend een vis met haak ingeslikt. Bij het nest van deze vogel was een camera geplaatst, waarmee kon worden vastgesteld dat er op het nest van de verongelukte vrouw een 11-jarige vogel opdook die 101 km zuidelijker als nestjong was geringd. Nog wat later (4 april) verscheen er een Poolse vrouw die op 11 april het eerste ei legde.

Müskens G.J.D.M., Thissen J.B.M., van der Horst Y., Schreven K.H.T., Visser D. & Zollinger R. 2015. Europäisches Greifvogel-Dichtezentrum im Reichswald bei Kleve. Charadrius 51: 63-79.

Samen met de studie van Fred Koning (in de duinen) is deze van Gerard Müskens c.s., in het Rijk van Nijmegen en Reichswald, de langstlopende van roofvogels en hun broedprestaties in Nederland. Hier wordt de 5600 ha bosgebied van het Reichswald behandeld over de periode 1969-2015. Haviken namen in eerste instantie toe (herstel) tot midden jaren tachtig, waarna een stabiele periode aanbrak die pas in de jaren 2000 omsloeg in een lichte afname. Het broedsucces volgde in grote lijnen dezelfde trend, zij het dat pas na 2010 van een echte mindering sprake was (het aantal jongen per succesvol paar was het grootst in de hosanna-fase in 1982-99). De Sperwer gaf hetzelfde beeld (groei, stabilisatie, afname), maar in andere tijdvakken: de groeifase duurde

langer (1969-89), de stabiele periode korter (1990-2002), en de daling daarna was veel sterker (met stabilisatie op lager niveau rond 2007). Het nestsucces ligt na 1990 veel lager dan daarvoor, maar het jongental per succesvol paar is eerder iets gestegen dan gelijk gebleven. Buizerd, Wespindief en Boomvalk kregen wat minder aandacht, of alleen in deelgebieden. De ontwikkelingen in de stand van de Havik worden geacht samen te hangen met die van het voedselaanbod (dat dus moet zijn afgenomen), terwijl die van Sperwers in verband wordt gebracht met het verbod op persistente pesticiden (initiële groei, waarbij de trage toename doet vermoeden dat Sperwers langer last hebben gehad van gif in de omgeving dan Haviken) en predatie door Haviken (in de latere fase). Een belangwekkende studie van lange adem. (gerard.muskens@wur.nl).

Panek M. 2016. Numerical response of an avian predator to prey fluctuations in a temperate latitude: breeders vs. entire population. *Popul. Ecol.* 58: 549-555.

De auteur bedoelt te zeggen: hoe reageren Buizerds in West-Polen op wisselende aantallen Veldmuizen. Waarschijnlijk was hij bang dat zijn stuk dan niet zou worden geaccepteerd, vandaar de dikdoenerij in de titel. Verder wel een leuk stukje. Het betreft een populatie van 25-31 paren, gevolgd in 2005-14. Nesten werden opgezocht, maar niet beklommen (jongental dus vanaf de grond bepaald). De totale buizerddichtheid werd midden juni bepaald door vaste transecten te lopen (distance sampling, een ongetoetste en relatieve methode, en dus nogal twijfelachtig). De muizendichtheid werd via het tellen van muizenholletjes geïndexeerd. De broeddichtheid fluctueerde nauwelijks, ook niet in respons op variaties in muizendichtheid (al leek er een lichte reactie te zijn 3 jaar na een muizenpiek). De totale buizerddichtheid reageerde wel positief (en acuut) op hoge muizendichtheden, wat door de auteur wordt gezien als: het aantal niet-broeders stijgt met stijgende muizendichtheid. (m.panek@pzlow.pl).

Reitsma D. 2016. Jonge havik pakt Turkse tortel in de Wipstrik (Zwolle). *Zwols Natuur Tijdschrift* 22(2): 7.

Jonge havikman plukt aan Turkse tortel, nog voordat deze dood was (8 augustus 2015), op gazon in stadswijk van Zwolle.

Strasser E.H. & Heath J.A. 2016. Reproductive failure of a human-tolerant species, the American kestrel, is associated with stress and human disturbance. *J. Appl. Ecol.* 50: 912-919.

Amerikaanse Torenvalken, een roofvogeltje dat geboekt staat als tolerant tegenover mensen, was onderwerp van deze studie naar het nestsucces in verschillende habitats (met veel/weinig mensen en wisselende verkeersdruktes). In totaal mislukten 26 van de 73 nestelpogingen. Het bleek dat Torenvalken nestelend in druk door mensen bezochte gebieden en veel verkeer een 10x hogere kans op mislukking van de broedpoging hadden. Nestmislukkingen waren niet gecorreleerd met legbegin of type habitat sec. Vrouwtjes broedend in drukke gebieden hadden een hoog corticosteroone-niveau, wat op zijn beurt leidde tot desertie (het verlaten van legsels). Er wordt gesuggereerd dat een hoge verkeersdrukte verhoedt dat het broedende vrouwtje haar omgeving kan beluisteren, wat zou resulteren in waakzamer gedrag (ten koste van broedgedrag), verminderd zorggedrag of groter predatierisico. Deze studie laat zien dat menselijke aanwezigheid van grote invloed kan zijn op roofvogels, zelfs op een soort die niet bepaald als schuw te boek staat. Overigens niet de eerste studie die dit

aantoont, wat beheerders en andere natuurofbaters er niet van weerhoudt te blijven tateren dat mensen in het terrein geen nadelige invloed hebben: zelfgekozen domheid als wapen tegen kennis. (erin.strasser@gmail.com).

Treyns R. et al. 2016. Settlement, habitat preference, reproduction, and genetic diversity in recovering the white-tailed eagle *Haliaeetus albicilla* population. J. Ornithol. 157: 311-323.

De Zearend in Letland nam toe van 0 in 1985 naar 120 in 2011 (tegenwoordig wordt 34.000 km² oppervlak bezet). In die periode was het gemiddelde broedsucces 67%, en de broedselgrootte van succesvolle paren 1.73 (tegen 1.15 indien de mislukte paren worden meeberekend). Het broedsucces verschilde niet tussen de drie hoofdhabitats (kust, binnenland, visvijvers). Hoewel de arenden een voorkeur hadden voor waterrijke gebieden, vertaalde zich dat niet in een beter broedsucces. Naarmate de populatie toenam, namen de broedprestaties af (hier als benoemd als dichtheidsafhankelijk effect). (rimga.t@gmail.com).

Witteveen W. 2016. De ongelijke strijd. Uitgave in eigen beheer, Valkenswaard.

In Noord-Brabant gebeurt op roofvogelvlak veel wat het licht niet verdraagt, waarbij in de zuidoosthoek vooral Haviken het zwaar te verduren hebben. Wiebe Witteveen heeft die vervolging jarenlang vastgelegd en aan de kaak gesteld via stukken in de kranten, en door terreinbeheerders en wettelijke macht onophoudelijk te wijzen op hun verantwoordelijkheid. In dit boek vertelt hij erover, ingebed in de achtergrond van een moeilijke jeugd, stroperij en criminaliteit. Zijn broer Douwe, en zijn vrouw Maria, wisten hem om te toveren tot een voorvechter van roofvogels. Een recht-voor-zijn-raap verslag, waarin hij zichzelf niet spaart.

Een roofvogel, gezien door de ogen van Noah Quist (9 jaar). *A raptor, as seen by Noah Quist (9 years old).*